

**GENEL LİSE VE İMAM HATİP LİSESİ SON SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERİ PRESTİJ YÖNÜNDE
ALGILAMALARI VE ALGILAMALARINI ETKİLEYEN BAZI
FAKTÖRLER**

**PERCEPTIONS OF GENERAL HIGH SCHOOL AND RELIGIOUS
HIGH SCHOOL SENIORS TOWARD DIFFERENT
PROFESSIONAL CAREERS IN TERMS OF THEIR PRESTIGE:
FACTORS AFFECTING PRESTIGE OF PROFESSIONAL
CAREERS**

Yener ÖZEN*, Fikret GÜLAÇTI*

ÖZET

İnsanların yaşam dönemleri içinde vermesi gereken önemli kararlardan birisi de meslek seçimidir. Ortaya çıkan yeni meslekler, meslek seçimini oldukça zorlaştırmaktadır. Meslek seçiminde ise insanların yetenek ve ilgilerinin daima birinci sırada yer aldığı herkes tarafından bilinmektedir. Ancak bireylerin mesleği seçerken, meslek seçimi davranışları üzerinde etki eden faktörlerden birisi de mesleğin prestijidir.

Çalışmanın amacı meslek lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin kendileri için prestij sahibi meslekleri ve bu meslekleri prestijli olarak görmelerinin nedenlerini ortaya koymaktır. Aynı zamanda meslek lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin meslek prestiji ve nedenleri arasında farklılık olup olmadığını ortaya koymaktır.

Çalışmamızda meslek lisesi öğrencileri arasında meslekte kazanılacak para miktarı en önemli iken genel lisede ise mesleğin toplumdaki önemi en önemli prestij değeri saygınlık olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Mesleki Prestij, Genel Lise, Meslek Lisesi

ABSTRACT

One of the most important decisions for people is to choose a profession. New professions, appearing makes difficult to choose one. It is known that, skills and interest ranks first when choosing a profession. But when individuals choose a profession, the prestige of it is one of the effective factors on the behaviors of choosing a profession.

* Araştırma Görevlisi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan Eğitim Fakültesi

* Araştırma Görevlisi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan Eğitim Fakültesi

Aim of this study is to find out what occupations are thought to be prestigious by the students of general high school and religious high school and the reasons of this. And also the aim is to find out if there are differences between the reasons of prestigious occupations of the students of high school and religious high school.

In our study, the amount of money is important for the students of religious high school but for the general high school students the importance of occupation in the society is accepted to be important .

Key Words: Profession, Prestige of Occupation, General high school, Religious high school

1. GİRİŞ

1-1 Problem

İnsanın geleceğine yön veren en önemli kararlardan birinin meslek seçimi olduğu bugün herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu seçimi belirleyen en önemli etkenler ilgi, yetenek ve meslek değerleridir.

Önce ilgilerini, sonra yeteneklerini tanıyan ve mesleki tercihlerini bunlara dayandıran birey, en son aşamada değerlerinin bilincine varıp meslek seçerken değerlerini de hesaba katmaktadır (Kuzgun, 1984:15). Değerler, kişinin davranışını yönlendirmede önemli rol oynamaktadır. Kişinin değerlerini, kültür ve algılamalarındaki gelişmeler belirlemektedir (Karaduman, 1996:68).

Mesleki değer, "meslek faaliyetlerinin sonunda beklenen doyum"dur (Kuzgun, 1988). Bu doyum, mesleki faaliyetin yapıldığı ortamdan ve getirdiği toplumsal ödüllerden kaynaklanır. Meslek değerleri hem meslek görevleri hem de bu görevlerin yürütüldüğü ortam ve sağlanan kazanç, ödül vb. gibi sonuçlardan kaynaklanan doyumlarla ilgilidir (Kuzgun, 2000:115). Super (1970:13)'a göre değerler işten sağlanan doyum kaynaklarının kişi için taşıdığı önemi yansıtmaktadır.

Her mesleğin kendine özgü gerekleri, çalışma koşulları ve sağladığı imkanlar vardır. Meslekler arasındaki bu tür farklılıklar, bireylerin arasındaki ilgi, yetenek, ihtiyaç gibi psikolojik nitelik farklılığına denk düşmektedir (Kuzgun, 2000:116).

Bilimdeki ve teknolojideki gelişmeler toplumların sosyal yapılarının ve dolayısıyla mesleklerin biçim ve içeriklerini değiştirmiştir. Bu değişim içinde toplumda işlevini yitiren meslekler birer birer ortadan kalkmakta, onların yerine gelişmelere ayak uydurabilen meslekler bir ölçüde nitelik değiş-

tirerek varlığını devam ettirmekte, yeni buluşlar ve gelişmeler yeni mesleklerin toplumda gelişmesine yol açmaktadır (O'Dowd ve Beardslee, 1960:42).

Günümüzde meslek çeşidi, bir kimsenin değil yaşantıları yolu ile tanımmasına, isimlerini bile öğrenmesine olanak bulamayacağı kadar artmıştır (Kuzgun, 2000:120).

Günümüzde bireylerin bir mesleğe yönelmeleri, meslek seçmeleri önemli sorun olmuştur. Bunun nedeni seçeneklerin artması, gençlerin sahip oldukları yetenekler ve mesleklerin gerekleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Halen Türk Meslekler sözlüğü, yaklaşık 1500 meslek tanımlamaktadır. Teknolojinin ilerlemesi ile bazı meslekler ya ürünlerine duyulan gereksinme makinelerle karşılandığından yada ekonomik ve teknolojik gelişim sonucu, evvelce duyulan gereksinme artık duyulmaz olduğundan, çalışma hayatından silinmekte yada bazı değişikliklerle varlığını sürdürebilmektedir. Teknoloji ilerledikçe bu hızlı değişim sürüp gidecek ve bu değişimi izlemek giderek güçleşecektir (Kuzgun, 2000:114).

Bireyler psikolojik niteliklerini ne kadar iyi tanırlarsa ve meslekler hakkında ne kadar çok bilgiye sahip olurlarsa, kendilerine uygun olan mesleklere yönelme olasılıkları o kadar fazla olacaktır. Bu da onların gelecekte mutlu ve başarılı birer meslek elemanı olmalarına yol açacaktır (Jepsen, 1975). Mesleki rehberlik hizmetlerini, psikolojik yardım görmüş öğretmen, yetiştireceği bireylere sunabilir (Akbaba, 2002:155-156).

Ancak ülkemizde genellikle bireylerin çoğu ya bir rastlantı eseri, yada ilgi ve yetenekler gibi psikolojik faktörler dışında bazı nedenlerle meslek seçmektedirler.

İnsanlar yeteneklerini, kendi becerilerini kullanabilmelerine olanak sağlayacak, kendi tutum ve değerlerini açıklayabilecekleri, kendine uygun olmayanlardan uzak kalabilecekleri çevreleri ve meslekleri ararlar. Kişinin davranışı onun kişilik örüntüsü ile çevrenin etkileşimi ile açıklanabilir (Holland, 1973:198).

Farklı mesleklerin farklı statülerin veya prestij değerleri olduğu gibi düşünmesi mesleki danışmada önemli bir kavramdır. Bir bireyin işi çoğunlukla onun sosyal statüsünü, onun ekonomik durumunu belirler. Endüstrileşmiş toplumlarda insanlar çoğunlukla kendilerini meslekleri ile tanıtır. Sonuçta mesleki karar verme sürecinde mesleki prestij bilgisinin yetenekler, eğitim zorunlulukları, ilgiler, fiziki talepler, mesleki pekiştireç ve huylarla birlikte ele alınması mesleklerin prestiji açısından önemlidir. (Charfrand ve ark., 1987:32)

İnsan çeşitli ihtiyaçlarını toplumun sağladığı olanaklar ölçüsünde karşılamaya çalışır. Ancak toplumun sağladığı olanaklar ve bu olanaklardan yararlanmada koyduğu kurallar ve sınırlar yüzünden bireyler ihtiyaçlarını ve onları karşılayacak davranış tarzını ve hedeflerini önem sırasına koymak zorundadırlar (Kuzgun, 1998:64). Bu prestij ve değer sıralaması çeşitli durumlardan kaynaklanabilir.

Değerler ihtiyaçlardan kaynaklanırlarsa da ihtiyaçlarla aynı şeyler değillerdir. Değerler biliş, seçme, onaylama ve etkileme gibi psikolojik süreçleri içeren karmaşık bir kavramdır. Değerler çeşitli tipte iç etkinlikleri de kapsadığı için ilgilere benzer ama kapsam itibariyle ilgiler daha geniştir. İlgilerle değerleri birbirinden ayırt edebilmek için ilgilerin bir meslek kararının yönünü belirlediğini ve daha çok işin özüne yönelik etkinliğe ilişkin tutumları yansıttığını, değerlerin ise işin özünden sağlanan doyum yanında bir mesleğin sağlayabileceği diğer doyum kaynaklarının da kişi için taşıdığı önemi yansıttığını söyleyebiliriz (Kuzgun, 1998:75).

Meslek değerleri hem mesleğin içerdiği etkinlikler hem de o etkinliklerin yapıldığı ortam ve edilen kazançla ilgili doyumları ifade ederken iş değerleri daha çok iş ortamı ile ilgili doyumları ifade etmektedir.

Meslek değerleri iç kaynaklı ve dış kaynaklı olarak ikiye ayrılmaktadır. İç kaynaklı değerler yetenekleri geliştirme, yaratıcılık, ilgi çekici iş etkinlikleri gibi işin özü ile ilgili değerlerdir. Dış kaynaklı değerler ise kazanç, iş güvencesi, takdir, ödül ve benzeri değerlerdir ve iş yerinin koşullarından daha çok etkilenen doyum kaynaklarını oluştururlar. Mesleki yönelimde erkekler kazanç ve güvenceye kızlardan daha fazla, kızlar ise topluma hizmet ve insanlarla bir arada olma değerine erkeklerden daha fazla önem vermektedirler. Mevki ve iktidar sahibi olmaya öğrenciler görünüşte pek az önem vermektedirler buna önem verenler daha çok kırsal kesimlerden gelen öğrencilerdir. Sosyal güvence daha çok başarıları düşük prestijli işlerde çalışan veya kırsal kesimden gelen öğrencilerde gözlenmektedir (Kuzgun, 1976:5).

1.2 Araştırmanın Gerekçesi

Bireyin meslek seçimi kararı, onun hem kendini hem de meslekleri algılama tarzına göre şekillenir. Meslekler hakkındaki algılar ise bu konudaki bilgilenmeye bağlıdır. Genellikle çocuklar çok erken yaşlardan itibaren, ana, baba ve yakın çevresindeki diğer yetişkinlerin çeşitli mesleklere karşı tutumlarından etkilenerek mesleklere karşı bazı değerlendirmeler yapabilirler. Yaşları ilerledikçe meslekler hakkında bilgileri artmakta ve mesleklere ait değerlendirmelerinde az çok değişiklikler olmaktadır.

Bireyin meslek örüntüsü, ana-babasının sosyo-ekonomik düzeyi, zihinsel yetenekleri, kişisel özellikleri ve karşılaşılabildiği fırsatlarla belirlenir. Meslek gelişimi süreci temelde benlik kavramının geliştirilmesi ve uygulamaya konulmasıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi Super (1963:1), meslek seçimini benlik kavramının mesleki terimlere dönüştürülmesi olarak tanımlanmıştır. Birey yaşam boyunca gelişen ve yenilenen kendini görüş ve algılayış biçimini bir veya bir kaç mesleğe yansıtmak suretiyle meslek seçimi yapmaktadır. Bireyin kendini görüş ve algılayışının mesleki terimlere dönüştürülmesi işlemi iki ayrı dilin kullanımını içerir. Bireyin birinci alanda kullandığı dil "psikolojik konuşma dili"dir. Bireyin kullandığı psikolojik konuşma dili psikolojik terimlerle belirlenen kendini görüş ve algılama biçimlerinden, yani ben kavramından oluşmaktadır. "Ben" diye başlayan ve bazı sıfatlarla sona eren ifadeler, bu alana ait konuşmayı gösterir. Bireyin kendisini ve başkalarını betimlerken kullandığı dil psikolojik terimleri içeren tümceler ve sözcüklerden oluşur. ikinci alanda kullanılan dil ise "mesleki konuşma dili"dir. Bu konuşma dili mesleklere toplumsal çevrenin bağladığı ve kişinin benimsediği sıfatlardan, meslek adlarından yada bazı mesleklerin belirleyicileri olan tümcelerden oluşur (Strasishevsky ve Matlin, 1963:48).

Birey meslek seçme yaşına gelinceye kadar bulunduğu toplumdaki meslek üyeleri hakkında oluşan kalıplaşmış fikirlere, ön yargılardan (Stereotipler) etkilenerek meslek üyelerine ilişkin kendine özgü fikir ve duygularını geliştirir. Meslek seçiminde karar verme noktasına geldiği zaman yöneldiği mesleklerdeki kişiler hakkında edindiği fikir ve duyguları kullanır. Başka bir deyişle, bu fikir ve duygular onun mesleklere ilişkin algılarını içerir. Bir gencin farklı mesleklerdeki kişilerin oynadığı rollere ilişkin algıladığı şeyler onun meslek seçimi üzerinde önemli etkiye sahiptir (Nelson, 1963:87).

Prestij çalışmaları genellikle insanları genel isteklerine göre meslekleri sıralamalarını söyler. Cinsiyet üzerine yapılan araştırmalarda kadınlar ve erkeklerin farklı meslekleri ne kadar farklı algıladıklarını göstermiştir. Prestij ve cinsiyet tipi arasındaki korelasyon genel olarak yüksektir. İşleri prestij, cinsiyet tipi ve diğer boyutlara göre değerlendirmede bir uzlaşma olmamakla birlikte soyut değer atfetmede farklılıklar vardır. Yapılan araştırmalarda cinsiyet tipinin prestij algılamasından sonra geliştiği çünkü daha içsel az görülebilen daha soyut kavramlar olduğundandır (Schossberg, 1972:24).

Eğer bireyler temel fizyolojik gereksinimleri karşılanmışsa, maddi rahatlık ve sosyal güvenceye sahiplerse kendilerini geliştirip, gerçekleştirmeyi ve çevrelerine faydalı olmayı yaşamlarının amacı saymaktadırlar. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler maddi rahatlıklarını henüz güvencede görmediklerinden kazanca, sosyal güvenceye ve sosyal statüye daha çok önem vermektedirler. Öğrencilerin toplumsal saygınlık değerine göre meslek seçtiğini ancak meslek değerleri sorulduğunda ya bu gerçeğin farkında olmadıklarından yada savunucu davrandıklarından saygınlığa önem vermediklerini ifade etmekte olduklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin mesleki kararları verme konusunda karşımıza çıkan ilk sorun, Öğrencilerin daha önce de belirttiğimiz çevresel ve bireysel faktörlerin etkisi altında mesleki yönelimlerine ilişkin davranışlarının bilinmesidir (Nelson, 1978:13).

1.3. Amaç:

Bu araştırmanın amacı Genel Lise ve İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin meslekleri prestij yönünden algılamaları ve algılamalarını etkileyen faktörlerin neler olduğunu ortaya koymaktır.

1. Genel Lise ve İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin meslekleri toplumdaki prestijleri yönünden sıralamaları nasıldır ve öğrencilerin meslekleri prestij yönünden algılamaları, okul türüne göre değişmekte midir?

2. Son sınıf öğrencilerinin mesleklerle ilgili prestij sıralamalarını etkileyen faktörlerden her birinin etkililik düzeyleri okul türüne göre değişmekte midir?

3. Akademik başarı düzeyi farklı öğrencilerin, meslekleri, mesleklerin saygınlığını etkileyen faktörler yönünden algılamaları farklı mıdır?

1.4. Sayıltı:

1. Ölçeğe verilen cevaplar samimi ve içtendir. Zira ölçek sorularını cevaplayan öğrencilerin çoğunluğu okul rehber öğretmeniyle iyi bir diyalog içindedir.

2. Araştırma kapsamına giren öğrenciler tesadüfî örneklem yöntemiyle seçildiğinden evreni temsil eder durumdadır.

1.5. Sınırlılıklar:

Bu araştırma;

1. Erzincan Lisesi ve Erzincan İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

2. 2003-2004 Öğretim yılı Güz donemi ile sınırlıdır.

3. Bu araştırma bu alanda mevcut durumu saptamaya yönelik olarak hazırlanmış geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan mesleki prestij ölçeğine verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar:

1.6.1 Meslek: Bireyin devamlı olarak yaptığı ve bir çok kuruluşlarda aynı yada benzeri olan ekonomik bir faaliyettir (Uysal 1970:58).

Meslek; insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür (Kuzgun, 2000)

1.6.2 Mesleki Prestij: Mesleki bir tercihe dönüştürülmüş olsun veya olmasın birey tarafından mesleklere verilen saygınlık ve değer (Super, 1963).

1.6.3 Meslek Seçimi: Bireyin kendisine açık meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri ise az olan mesleğe yönelmeye karar vermesidir (Kuzgun, 1982:44).

Bu konu ile ilgili literatür tarandığında özellikle bu konunun yurt dışında şu şekilde ele alındığı görülmektedir.

Her meslek o mesleği sürdürenlerin özelliklerine bağlı olarak değişik doyum kaynakları sağlar. Bazı meslekler yüksek kazanç sağlarken bazıları da sosyal güvence ve toplumsal saygınlık gibi mesleki doyum kaynakları sağlar (Jepsen, 1975:13).

Gençler meslek kararı verirlerken gelecekteki amaç ve meslek değerlerine göre düşünmektedirler. Bu amaçla birey bir yandan insanlara hizmet etme, bağımsız olma gibi kişisel değerleri dikkate alırken diğer yandan statü, prestij ve kazanç gibi işe ait değerleri de dikkate almalıdır (Sharef, 1992:88).

Meslek değerleri kişinin mesleğinde ilerleme, başarılı olma veya ilerleme arzusunu içermektedir. Ancak bu değerlerin ifadesi kişisel değerlerin ifadesinden daha zor olmaktadır (Rojewski, 1997:96).

Farklı mesleklerin farklı statüleri veya prestij değerlerinin olduğu düşüncesi mesleki danışmada önemli bir kavramdır (Thomas ve O'Brien, 1984; Chartrant ve diğerleri 1987; Parker ve diğerleri 1989).

Bir bireyin işi, çoğunlukla onun sosyal statüsünü ve ekonomik durumunu belirtir. Endüstrileşmiş toplumlarda insanlar çoğunlukla kendilerini meslekleriyle tanımlar ve tanıtırlar (Parker ve diğerleri 1989:). Bu nedenle mesleki karar verme sürecinde mesleki prestij bilgisinin yetenekler, ilgiler, fiziki talepler ve mesleki pekiştireçlerle birlikte ele alınması önemlidir.

O'Dowd ve Beardslee (1960:14) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmalarda deneklerden 15 mesleğin, toplumsal konum, hayat tarzı, kişilik ve toplumsal katılım açısından derecelendirilmesi istenmiştir. Sonuçlar, doktor ve hukukçuların ölçeklerin çoğunda en çok istenen uça yer aldıkları, sanatçı ve muhasebecilerin en popüler imaja sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Holland (1959:4) bilim adamı yetiştiren kolejlere girecek olan 683 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada deneklerden açık uçlu cümleleri belli sıfatlarla tamamlamalarını istemiştir. Bu uygulamaya 6 meslek dahil edilmiş bu 6 mesleğin sterotip tanımlarının öngördükleri teorik kategorileri ile uyumlu olduğu sonucuna varmıştır.

Dopboye ve Anderson (1961:42) New-York'un kentsel, yarı kentsel ve yarı kırsal alanlarında 448 lise son sınıf öğrencisinin meslek kalıplarını inceleyen çalışmasında bir meslek sterotipi önceden belirlenen bir meslekteki tipik bir kişinin gösterdiği tutumdan çıkanları beyan gerekleri olarak belirlenmiştir. Bulgulara göre lise son sınıf öğrencilerinin seçilmiş meslek gruplarına ilişkin ölçülebilir sterotipinin bulunduğu bu sterotipler arasında benzerliklerin ve farklılıklarının olduğu, sterotipler arasında cinsiyet bakımından küçük farklılıkların bulunduğu sınıf tanımının bu sterotipler ölçümlerinde önemli bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır.

Mesleki prestij, mesleki psikoloji ve sosyoloji alanlarında yeterli düzeylerde araştırılmıştır. Bir grup lise ve üniversite öğrencisi ve lise öğretmeni kullanarak ilk çalışmalardan birini yapmış olan Counts (1925) araştırmaya katılanların bakış derecesine göre sıralanan 45 meslek seçilmiştir. Bu (3 grubun meslek sıralamalarının oldukça tutarlı olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada prestij sıralamalarının gruplar arasında tutarlı zamana göre nispeten dengeli ve tutarlı olduğu bulunmuştur. Lise son sınıf öğrencilerinin çağdaş, mesleklerle ilgili mesleki prestij sıralama-

larını belirten bir çalışmada üniversite öğrencilerinin oluşturduğu örneklerden elde edilen sıralamalar ve önceki çalışmalarda elde edilen verilerle benzer olup olmadığına bakılmış mesleki prestij bilgisinin gruplar arasında ve zaman boyunca mesleki prestij tahminleri göreceli olarak desteklenmiştir. Sonuç olarak mesleki karar verme sürecinde mesleki prestij bilgisinin dikkate alınması gerekliliği belirtilmiştir (Chartland ve arkadaşları, 1987:32).

Yurt içinde yapılan araştırmalar ise şu şekilde özetlenebilir:

Ülkemizde mesleki rehberlik alanında yapılan araştırmalar çok azdır. Bu araştırmanın ilgi alanına yakın olan araştırmalardan ulaşılabilenler özetlenmeye çalışılacaktır. Bu çalışmalardan ilki Sanay (1962) tarafından öğrencilerin meslek gruplarına bağladıkları değerlerle ilgili araştırmada lise seviyesindeki öğrencilerin mesleklere bağladıkları prestijler araştırılmıştır. 71 okuldaki öğrencilerin 1/8'ini teşkil eden 2040 öğrenciye anketler gönderilerek yaptırılmıştır. Ankete cevap veren 1629 öğrencinin % 44.4 serbest meslekleri (Doktorluk, Avukatlık, Mühendislik, Mimarlık, Diş Hekimliği), % 23.2'si eğitimle ilgili meslekleri, % 10.6'si hükümet idaresi ve politika ile ilgili meslekleri % 9.5'i iş ve ticaret ile ilgili meslekleri % 9.1'i askerlikle ilgili meslekleri birinci derecede prestijli saydıkları görülmüştür. İş ve ticareti, askerliği ve serbest meslekleri birinci derecede prestijli sayanlar riski ve kazancı az işlere hükümet idaresi ve politika ile ilgili meslekleri prestijli sayanlar riske ve kazancı orta olan işlere eğilimli görülmüştür. Öğrencilerin serbest mesleklere bağladığı prestijin ailelerin ekonomik durumları ile birlikte yükseldiği eğitimle ilgili mesleklere bağladıkları prestij ise ailenin ekonomik durumu yükseldikçe düştüğü görülmüştür.

Kuzgun (1982:24) tarafından "mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun mesleklerin tanımalarına etkisi" konusunda 376 kız ve erkek öğrenci üzerinde deneme ve kontrol grubu oluşturularak bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın "mesleklerin toplumsal saygınlık" açısından derecelendirilmesine ilişkin bulgular bölümünde öğrencilerin meslekleri saygınlık açısından nasıl derecelendirildikleri; 1 ve 3. sınıfların deney ve kontrol gruplarının toplumsal saygınlık açısından meslekleri rehberlikten önce ve sonra derecelenmeleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını araştırmış sonuçta deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Deneklerin mesleklerin toplumdaki saygınlık derecesine göre tıp meslekleri ile teknik mesleklerin ön sıralarda beslenme uzmanlığı, spor uzmanlığı, ev ekonomisi uzmanlığı gibi henüz toplumda tanınmayan mesleklerin en sonlarda yer aldığı görülmüştür.

Kuzgun (1983:11), Ankara Üniversitesi E.P.H. bölümü 4. sınıf ve yüksek lisans öğrencileri üzerinde benlik ve ideal benlik kavramlarının "tercih edilen meslek" kavramı ile ilişkisini araştırılmıştır. Araştırma sonucunda meslek tercihinde benlik kavramından çok ideal benlik kavramını rol oynadığı kavranmıştır.

Uz (1984:104), İstanbul Özel Hemşirelik Lisesi öğrencileri üzerinde benlik kavramları ile meslek kavramları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sonuçta öğrencilerin hemşirelik mesleği ile bağdaşım içinde olduğu görülmüştür.

Uysal (1970:15), tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin mesleklere olan eğilimlerinde toplumsal faktörlerin bireysel faktörlerden çok daha etkin olduğu gözlenmiştir. Toplumda yer alan diğer bir araştırmada ise toplumda yer alan her statünün değerlendirilmesi onun toplumsal saygınlığını (prestijini) ortaya çıkarır. Toplumda yer alan belli bir statünün meslek dünyasındaki diğer statülerle karşılaştırıldığında yüksek yada düşük saygınlığa sahip olduğu söylenebilir. Toplumda hangi mesleklerin daha saygın olduğunun bilinmesi özellikle prestij değerine önem veren bireylerin mesleki kararlarına ışık tutacaktır.

Birey meslek seçiminde, karar verme noktasına geldiği zaman yönelindiği mesleklerdeki kişiler arasında edindiği fikir ve duyguları kullanır. Başka bir ifadeyle onun mesleklere ilişkin algılarını içerir (İsmailoğlu, 1977:85).

Lise ve Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda mesleklerin sağladığı doyumlar derecelendirildiğinde toplumsal saygınlığın sıralamanın sonunda yer aldığı görülmektedir (Akt. Kuzgun, 1984:104).

Lise öğrencilerinin mesleki prestij sıralamaları arasındaki tutarlılığı konu alan araştırmalar prestij sıralamaları arasındaki korelasyonların farklı düzeylerde önemli ve sıralamaların zamana göre nispeten sabit ve tutarlı olduğu görülmüştür. Özellikle lise öğrencilerinin mesleki prestijlerini etkileyen en önemli faktörün meslekte kazanılacak para miktarı, ikinci önemli faktörün mesleğin gerektirdiği eğitim ve kişinin mesleği elde etme yeteneğine ilişkin algılamının da sıralamanın sonunda yer aldığı belirlenmiştir (Parker, 1995:13)

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi:

Bu araştırma alan araştırması olup, veriler anketle elde edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin başarı düzeyleri okul kayıtlarından tespit edilmiştir. Ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; Kişisel Bilgi Formu, Mesleki Dereceleme Ölçeği ve Mesleki Prestij Sıralamalarını Etkilemesi Muhtemel Faktörler * dir.

2.2. Evren:

Bu araştırma Erzincan Lisesi ve Erzincan İmam Hatip Lisesi 2003-2004 öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

2.3. Örneklem:

Erzincan Lisesine ve Erzincan İmam Hatip Lisesine devam eden, 2003-2004 Öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören 358 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Örneklem giren öğrencilerin % 48.88 'i Erzincan Lisesi, % 51.12'de İmam Hatip Lisesi öğrencileri oluşturmaktadır.

2.4. Veri Toplama Araçları:

Bu araştırmada öğrencilerin akademik başarı düzeylerini ve mesleki prestijlerini etkileyen faktörlerin etkililik düzeyleri kişisel bilgi formu ile mesleklerle ilgili prestij algıları da meslek dereceleme ölçeği kullanılarak belirlenmiştir. Lise son sınıf öğrencilerinin meslek prestij sıralama süreçleri üzerindeki muhtemel etkileri belirlemek için Treiman (1977:13)'ın belirlediği beş madde kişisel bilgi formuna olduğu gibi alındı. Mesleki dereceleme ölçeği Parker ve diğerleri (1989:65), Kuzgun (1982:49) tarafından geliştirilen meslek dereceleme ölçeklerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik:

Mesleki dereceleme ölçeğinin güvenirliliği testin tekrarı yöntemiyle hesaplanmış ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri için 0.70, Erzincan Lisesi öğrencileri için 0.73 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliği için ölçeğin kapsamındaki 20 meslek mensubunun 58 mesleği derecelemelerinden elde edilen sıralamalar ile Erzincan Lisesi ve İmam Hatip Lisesinin son sınıfından seçilen 40'ar kişilik grupların sıralamaları arasındaki sıra farkları korelasyonlarının hesaplanmasıyla bulunmuştur. Bu korelasyonlar İmam Hatip Lisesi öğrencileri için 0.65, Erzincan Lisesi öğrencileri için 0.68'dir. Araştırmacı

tarafından elde edilen bu bulgular mesleki dereceleme ölçeğinin güvenle kullanılabilceğini göstermektedir.

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde gruplar arasında farkların kontrolü grup sayısı iki olduğunda "t" testi ile ikiden fazla olduğunda "F" testi kullanılarak yapılmıştır. Ayrıca grupların meslekleri derecelemelerinden elde edilen sıralamalar arasındaki korelasyon "Sıra Farkları Korelasyonu" ile analiz edilmiştir. Araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde okul türleri farklı lise son sınıf öğrencilerinin meslekleri toplumdaki saygınlıklarına ve mesleklerin toplumsal saygınlığını etkileyen faktörlerin okul türüne ve akademik başarı düzeyine göre değişip değişmediğine ilişkin bulgular verilmiştir.

3.1. Okul Türleri Farklı Öğrencilerin Meslekleri Toplumsal Saygınlıkları (Prestijleri) Yönünden Algılamaları

Erzincan Lisesi ve İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin meslekleri toplumdaki saygınları yönünden derecelemelerinden elde edilen puanların "X" , "S" ve "t" testi sonuçları ile mesleklerin her birinin toplumdaki saygınlık dereceleri hesaplanmış ve Tablo 1 'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Lise son sınıf öğrencilerinin meslekleri prestij yönünden algılamalarına ilişkin puanların ($\bar{X}$), S ve t değerleri ile meslek dereceleri

Okul Kademesi	Erzincan Lisesi			İmam Hatip Lisesi			t Değeri
	S.N	$\bar{X}$	S	S.N	$\bar{X}$	S	
Bilgisayar Mühendisliği	1.	4.455	0.940	2.	4.241	1.096	1.945
Avukatlık	2.	4.138	0.805	5.	4.086	0.988	0.542
Doktorluk	3.	4.119	0.879	1.	4.289	1.175	1.478
Diş Hekimliği	4.	4.082	0.970	25.	3.360	1.319	*2.831
Kamu Yöneticiliği	5.	4.030	0.879	12.	3.767	1.206	*2.210
Elektrik-Elektronik Müh.	6.	3.991	0.943	6.	4.070	1.065	0.731
Mimarlık	7.	3.965	0.823	7.	4.00	1.177	0.318
Otomotiv Mühendisliği	8.	3.933	1.105	11.	3.789	1.132	1.171
Subaylık	9.	3.923	0.988	3.	4.232	1.021	*2.809
Tekstil Mühendisliği	10.	3.840	1.192	34.	3.224	1.211	*4.667
Makine Mühendisliği	11.	3.831	1.086	42.	3.945	1.046	0.991
Gemi İnşaat Mühendisliği	12.	3.791	1.082	10.	3.822	1.181	0.254
İnşaat Mühendisliği	13.	3.757	1.087	44.	3.034	1.367	*5.127

Tablo 1'in devamı

Eczacılık	14.	3.658	1.284	38.	3.162	1.278	*3.351
İşletme Mühendisliği	15.	3.621	0.996	9.	3.865	1.084	*2.159
Hakimlik	16.	3.585	1.296	13.	3.782	1.211	1.459
Bankacılık	17.	3.512	0.871	14.	3.673	0.938	*2.628
Eğitim Uzmanlığı	18.	3.497	1.136	37.	3.164	1.113	*2.685
İktisatçılık	19.	3.475	1.061	4.	4.216	1.076	*6.388
Lise Öğretmenliği	20.	3.468	1.024	24.	3.387	1.252	0.623
Endüstri Mühendisliği	21.	3.415	1.203	40.	3.159	1.206	1.896
Veteriner Hekimlik	22.	3.397	1.202	41.	3.132	1.133	*2.054
Din Görevliliği	23.	3.382	1.158	8.	3.117	1.263	1.977
İşletme Teknikerliği	24.	3.348	1.201	26.	3.357	1.103	0.068
Fizik Mühendisliği	25.	3.317	1.410	22.	3.448	1.281	*0.147
Bilgisayar Operatörlüğü	26.	3.315	1.220	15.	3.587	1.235	2.045
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	27.	3.314	1.298	21.	3.470	1.335	1.099
Psikologluk	28.	3.253	0.943	16.	3.576	1.174	*2.648
Pedagogluk (Çocuk Gelişimciliği)	29.	3.247	1.275	29.	3.253	1.171	0.045
Biyologluk	30.	3.228	1.093	35.	3.218	1.297	0.134
Eğitim Yöneticiliği	31.	3.217	0.994	36.	3.183	1.289	0.246
Gazete Muhabirliği	32.	3.209	1.225	53.	2.739	1.192	*3.357
İlkokul Öğretmenliği	33.	3.168	1.021	51.	2.838	1.179	*2.750
Diş Teknisyenliği	34.	3.075	1.235	39.	3.161	1.165	0.656
Ziraat Mühendisliği	35.	3.073	1.262	27.	3.350	1.215	*2.022
Anaokulu Öğretmenliği	36.	3.042	1.218	50.	2.849	1.295	1.330
Sosyologluk	37.	2.990	0.928	55.	2.612	1.167	*2.863
Sosyal Hizmet Uzmanlığı	38.	2.984	1.127	33.	3.229	1.160	1.899
Muhasebecilik	39.	2.983	1.491	19.	3.488	1.179	*3.459
Fotoğrafçılık	40.	2.910	1.039	17.	3.532	1.223	*5.057
Kimyagerlik	41.	2.880	1.145	18.	3.512	1.235	*4.824
Arkeologluk	42.	2.862	1.034	46.	2.992	1.123	1.007
Antropologluk	43.	2.859	1.106	20.	3.486	1.10	*4.510
Sigortacılık	44.	2.819	1.057	47.	2.921	1.208	0.649
Ebelik	45.	2.728	1.066	48.	2.869	1.156	1.165
Tabela Ressamlığı	46.	2.719	0.979	23.	3.440	1.31	*5.633
Kuaförlük	47.	2.669	1.104	43.	3.098	1.247	*3.098
Elektrik Teknikerliği	48.	2.647	1.041	45.	3.011	1.233	*2.912
Elektrik-Elektronik Tamirciliği	49.	2.595	1.129	52.	2.776	1.128	1.351
Oto Tamirciliği	50.	2.586	1.137	54.	2.714	1.153	0.955
Aşçılık	51.	2.572	1.213	31.	3.243	1.316	*4.792
Demircilik	52.	2.508	0.979	28.	3.303	1.232	*6.463
Boyacılık-Sivacılık	53.	2.408	0.960	57.	2.437	1.099	0.244
Sihhi Tesiştiricilik	54.	2.343	1.133	32.	3.240	1.173	*6.500

Tablo 1'in devamı

Besicilik	55.	2.248	1.122	30.	3.251	1.275	*7.598
Dericilik	56.	2.133	0.970	49.	2.856	1.266	*5.878
Tezgahtarlık	57.	2.042	1.190	58.	2.430	1.349	*2.553
İnşaat işçiliği	58.	1.728	0.788	56.	2.585	1.231	*5.713

* P<.05

Tablo 1'deki mesleklerin her iki lise için olan sıralamaları incelendiğinde teknik alan meslekleri, hukuk, kamu yönetimi ve tıpla ile ilgili mesleklerin toplumsal saygınlıklarının her iki okul öğrencileri için de ilk sıralarda, Erzincan Lisesi öğrencilerinde ise vasıfsız işçilik geleneksel mesleklerin ve ön lisans programlarının ve toplumda pek tanınmayan mesleklerin sıralamanın en sonunda yer aldığı görülmektedir.

Erzincan İmam Hatip Lisesi öğrencileri için mesleki prestiji en yüksek beş meslek sırasıyla; doktorluk (prestij puanı 4.289), bilgisayar mühendisliği (p.p 4.241), subaylık (p.p 4.232), iktisatçılık (p.p 4.216) ve avukatlık (p.p 4.086) dir. Bu dağılımda en ilginç olanı İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin subaylığa büyük bir prestij atfetmeleridir. Erzincan Lisesi öğrencileri için prestiji yüksek beş meslek sırası ile; bilgisayar mühendisliği (p.p 4.455), avukatlık (p.p 4.138), doktorluk (p.p 4.119), diş hekimliği (p.p 4.082), kamu yöneticiliği (p.p 4.030) dir.

Diğer taraftan okul kademelerine göre 58 meslekten 31 tanesinin (% 53.45) prestij puan ortalamaları arasında fark değişik düzeylerde (7 tanesi (0.05) 8 tanesi (0.01) ve 16 tanesi de (0.001)) önemli bulunmuştur. Ayrıca Erzincan İmam Hatip Lisesi ve Erzincan Lisesi öğrencilerinin mesleki prestij sıralamaları arasındaki korelasyon ($r=0.68$), 0.001 düzeyinde önemli bulunmuştur. Kuzgun (1982)'da lise 1 ve 3. sınıf öğrencilerinden benzer bulgu elde etmiştir. Ayrıca araştırmada elektronik mühendisliği, mimarlık, çocuk gelişimciliği mesleklerinin her iki okul öğrencilerinin de sıralamaları aynı bulunmuştur.

Tablo 2. Mesleklerin Mesleki Prestij Düzeylerine ve Okullara Göre Dağılımı

Okul Türü/ Mesleki Prestij Değeri	Erzincan Lisesi			İmam Hatip Lisesi			TOPLAM	
	n	f	%	n	f	%	f	%
Zayıf	58	1	1.72	58	0	0.00	1	0.86
Ortanın biraz altı	58	8	13.79	58	3	5.17	11	9.48
Orta	58	27	46.55	58	32	55.17	59	50.86
İyi	58	21	36.21	58	19	32.76	40	34.48
Çok iyi	58	1	1.72	58	4	6.90	5	4.31
TOPLAM		58	99.99		58	100	116	100

Zayıf : 1.00-1.79   Ortanın biraz altı : 1.80-2.59   Orta : 2.60-3.39
Çok İyi : 3.40-4.19   İyi : 4.20-5.00

Tablo 1 ve Tablo 2 birlikte incelendiğinde Genel Lise son sınıf öğrencilerinden bir kişi 58 meslekten birine zayıf (1.72 inşaat işçiliği), birine de çok iyi (4.455 bilgisayar mühendisliği) prestij değerleri takdir ettikleri görülmektedir. İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencileri ise hiçbir mesleğin prestijini zayıf düzeyde belirtmediler. Üç mesleğin (6.90 doktorluk, bilgisayar mühendisliği ve hakimlik) prestijlerini ise çok iyi düzeyde beyan ettiler. Diğer taraftan Genel Lise öğrencileri 21 mesleğin (36.21), İmam Hatip Lisesi öğrencileri de 19 mesleğin (32.76) prestij değerlerinin iyi düzeyde olduklarını beyan etmişlerdir.

Genel olarak öğrencilerin mesleklerin % 51'ne orta düzeyde mesleki prestij değerleri takdir ettikleri gözlenmektedir.

Tablo 1 ve Tablo 2'deki verilerden İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin meslekleri Genel Lise öğrencilerinden daha saygın buldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca mesleklerin yarısından biraz fazlası % 50.86'nın, mesleğin toplumdaki saygınlığı orta derecede önemlidir seçeneğinde toplanması her iki okul öğrencilerinin mesleklerin saygınlık (prestij) değerine pek fazla önem vermediklerini göstermektedir. Bu bulgu araştırmanın örneklemdeki öğrencilerinin çoğunun sosyo-ekonomik düzeyi düşük aile çocukları olmaları ve eğitim sürecindeki ekonomik zorlukları ile mesleklerin prestij değerinden çok kazanç ve sosyal güvence değerine önem vermeleri nedeninden kaynaklanmış olabilir. Yurtiçinde ve dışında mesleki değerlerin sıralanışı ile ilgili

olarak lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalardan bazılarında (Karuduman, 1996:37) mesleki prestije orta değer bazılarda ise (Wagmen, 1965:18, Thompson:77, 1966, Kuzgun:98, 1976) alt sıralarda değer verdikleri belirlenmiştir.

3.2. Okul Türleri Farklı Öğrencilerin Meslekleri, Mesleklerin Saygınlığını Etkileyen Faktörler Yönünden Algılamaları

Öğrencilerin mesleki prestijlerini etkileyen faktörlerden elde ettikleri puanların okul türlerine göre değişip değişmediği "t" testi ile incelenmiş sonuçlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Okul Türleri Farklı Öğrencilerin Mesleklerin Saygınlığını Etkileyen Faktörlerden Elde Ettikleri Puanların X, S ve t Değerleri ve Önem Düzeyleri

Okul Türü / Faktörler	İmam Hatip Lisesi			Erzincan Lisesi			t Değeri	Önem Düzeyi
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s		
Kişinin meslekte sahip olabileceği yasal otorite	183	2.351	1.348	173	2.665	1.167	2.434	P<0.05
Öğrencinin mesleği elde etmedeki yeteneği	173	2.820	1.219	173	2.579	1.339	1.759	P>0.05
Meslekte kazanılabilecek para miktarı	181	3.398	1.417	174	3.303	1.339	0.638	P>0.05
Mesleğin gerektirdiği eğitim	183	3.043	1.294	172	2.672	1.426	2.576	P<0.05* Önemli
Mesleğin toplumdaki önemi	166	3.337	1.512	175	3.548	1.364	1.353	P>0.05

*P<.05

Tablo 3 incelendiğinde mesleklerin toplumdaki saygınlığını en çok etkileyen faktörün İmam Hatip Lisesi öğrencileri için "meslekte kazanılabilecek para miktarı ($\bar{X}=3.398$)" ve Genel Lise öğrencileri için de "mesleğin toplumdaki önemi ($\bar{X}=3.548$)", en az etkileyen faktör ise İmam Hatip Lisesi öğrencileri için "kişinin meslekte sahip olabileceği yasal otorite ($\bar{X}=2.351$)", Genel Lise öğrencileri için de "öğrencinin mesleği elde etme yeteneği ($\bar{X}=2.577$)" olarak görülmektedir. Bu bulgu lise düzeyinde yapılan araştırma bulgularıyla tutarlık göstermektedir. Araştırmalar lisede kazanca verilen önemin yüksek olduğunu göstermektedir (Akt. Kuzgun, 1984:47). Diğer yandan mesleklerin toplumsal saygınlığını etkileyen faktörlerden sadece "mesleğin gerektirdiği eğitim" durumunu dikkate almada okul türlerine göre İmam Hatip Lisesi öğrencileri lehine önemli derecede fark bulunmuş-

tur. Bu bulgu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin üniversiteyi kazanmak için üst düzeyde eğitim almak gerekir biçiminde düşündüklerini göstermektedir. Genel Lise öğrencileri ise aldıkları eğitimin eğitim ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılıyor olmasından kaynaklanmış olabilir.

3.3. Akademik Başarı Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Meslekleri, Mesleklerin Saygınlığını Etkileyen Faktörler Yönünden Algılamaları

Öğrencilerin mesleki prestijlerini etkileyen faktörlerin her birinden elde ettikleri puanların akademik başarı düzeylerine göre değişip değişmediği "F" testi ile incelenmiş sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Akademik Başarı Düzeyi Farklı Öğrencilerin Meslekleri Toplumdaki Prestijleri Yönünden Derecelmelerinde Etkili Olan Faktörlerden Elde Ettikleri ($\bar{X}$), S Değerleri ile Varyans Analizi Sonuçları

Başarı Düzeyi / Faktörler	n	$\bar{X}$	s	F Değeri	
Meslekte sahip olunabilecek yasal otorite	Düşük Orta Yüksek	20 270 61	2.20 2.70 2.75	1.20 1.40 1.22	1.350
Mesleği elde etme yeteneği	Düşük Orta Yüksek	20 262 61	3.05 2.94 2.57	1.36 1.28 1.37	2.240
Meslekteki kazanç miktarı	Düşük Orta Yüksek	20 272 61	2.60 3.01 3.38	1.50 1.47 1.43	2.77
Mesleğin gerektirdiği eğitim	Düşük Orta Yüksek	20 273 61	3.55 2.81 2.54	1.47 1.31 1.39	4.047*
Mesleğin toplumdaki önemi	Düşük Orta Yüksek	20 255 61	3.6 3.25 3.67	1.39 1.48 1.26	2.479

*P<.05 Sd=2/351 tf= 3.00

Tablo 4'de görüldüğü gibi öğrencilerin meslekleri toplumdaki prestij düzeyleri yönünden algılamalarında "mesleğin gerektirdiği eğitimi" dikkate almada akademik başarı düzeyinin etkisi önemli bulunmuştur (F: 4.047, p<0.05). Bu bulgu öğrencilerin meslekleri prestij yönünden algılamalarında akademik başarı düzeylerine göre mesleğin gerektirdiği eğitimi dikkate aldıklarını göstermektedir. Akademik başarı düzeylerine en önemli düzeydeki

farklılık ($p < 0.005$), Tukey Kramer testi sonucuna göre başarı düzeyi düşük olan grupla yüksek olan grup arasındaki puan farkından kaynaklanmaktadır.

Bu bulgu, öğrencilerin mesleki prestij sıralamalarında mesleğin gerektirdiği eğitimin dikkate almada akademik başarının etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin mesleki prestij sıralamalarında mesleğin gerektirdiği eğitimi dikkate almada akademik başarı düzeyi düşük olanların lehine önemli farkın bulunması, bu öğrencilerin okudukları programlardaki başarısızlıkları nedeniyle okudukları programın gerektirdiği eğitimi başarı düzeyi yüksek olanlara göre daha çok dikkate almalarından kaynaklanmış olabilir.

Diğer faktörleri dikkate almada akademik başarı düzeyinin etkisi 0.05 düzeyinde önemli bulunmamıştır. Bu da meslekte sahip olunabilecek yasal otoritenin, mesleği elde etme yeteneğinin, meslekteki kazanç miktarının ve mesleğin toplumdaki öneminin mesleki prestij değerleri üzerindeki etkilerinin öğrencilerin akademik başarı düzeylerine göre değişmediğini göstermektedir.

4. VARGI VE ÖNERİLER

4.1 Vargı:

Bu araştırmada ulaşılan vargılar şunlardır:

1. Okul türlerine göre, mesleklerin yarısından fazlasında mesleki prestij değeri yönünden farklılıklar bulunmuştur.

2. Öğrencilerin mesleki prestij sıralamasını etkileyen en önemli faktör, İmam Hatip Lisesinde "Meslekte kazanılacak para miktarı", Genel Lise-de ise "Mesleğin toplumdaki önemi"dir.

3. Öğrencilerin mesleki prestij sıralamalarını etkileyen faktörlerden "Mesleğin gerektirdiği eğitim" akademik başarı düzeyine göre farklı algılanmıştır.

4.2 Öneriler:

1. Eğitim programındaki veya meslekteki başarıyı etkileyen en önemli faktör mesleğin gerektirdiği yetenek olduğu uzmanlarca belirlendiği halde her iki kademedeki öğrencilerin bu faktörü çok fazlaca dikkate almadıkları gözlenmiştir. Bu niteliğin dikkate alınmasında öğrenciler özellikle okul rehber öğretmenleri tarafından uyarılmalıdır.

2. Okul türlerine göre mesleklerle ilgili prestij değerleri arasında farkların bulunması ayrı tür eğitim almalarından kaynaklanmaktadır. Uzmanların meslekleri derecelenmeleri ile her iki türdeki öğrencilerin derecelenmeleri arasındaki tutarlılık Genel Lise öğrencilerinde daha yüksek olduğundan, özellikle İmam Hatip Lisesi öğrencileri için mesleki prestij bilgisinin gözönünde tutulması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için İmam Hatip Liselerinde mesleki danışmanlık hizmetlerine daha çok yer verilmelidir.

3. Bireyi, meslek seçme kararı vermeye yönelten ilk değer o bireyin egemen olduğu değer olduğundan özellikle mesleklerin prestij değerine ilk sıralarda yer veren öğrencilerin tercihlerini daha sağlıklı yapabilmeleri için mesleki prestij bilgisi, öğrenciler ve onların eğitimi ile ilgilenen herkes tarafından gözönünde tutulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaba, S., (2002). *Öğretmen Yetiştirmede Mesleki Rehberliğin Yeri ve Önemi*, Milli Eğitim Dergisi, 155-156
- Chartrand, J.M. ve Diğerleri., (1987), "*Estimating Occupational Prestige*". Journal Of Vocational Behavior. S.32
- Dopboye, J.W., Anderson. W.F., (1961). "*Occupational Stereotypes and Manifest Needs of High School Students*" Journal of Counseling Psychology.
- Holland, J.L., (1959). "A Theory of Vocational Choice", Journal of Counseling Psychology.
- Holland, J.L., (1973). *Making Vocational Choices: A. Theory of Careers*. Englewood Chiffs: Prentice Hall, Inc, New Jersey.
- İsmailoğlu, L., (1991). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Algılamaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Kuzgun, Y., *Lise Öğrencilerinin Mesleki Doyum Tercihleri Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Ankara/1976.
- Kuzgun, Y., (1978). "*Ben Kavramı ve Meslek Seçimi*". Psikoloji Dergisi, S.4, Ankara.
- Kuzgun, Y., (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y., (1979). "*Meslek Danışmanlığının Gelişmesi ve Sorunları*", Psikoloji Dergisi, S.8, Ankara
- Kuzgun, Y., (1982). "*Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi*," A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Doçentlik Tezi, Ankara.

- Kuzgun, Y., (1984). "Mesleki Rehberlik Ders Notu". A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Kuzgun, Y., (1988). Kendini Değerlendirme Envanteri El Kitabı. ÖSYM Yayını AGB- 0015, Ankara.
- Kuzgun, Y., (1988). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. ÖSYM Yayını, Ankara.
- Kuzgun, Y., (1988). Mesleki Danışma Kuramları Basılmamış Ders Notları, Ankara.
- Nelson, J.N., (1978). "Age and Sex Differences in the Development of Childrens Occupational Reasoning", Journal of Vocational Behavior, S.13.
- Nelson, R.C., (1963). "Knowledge and interests Concerning Sixteen Occupations among elementary and Secondary School Students". Educational and Psychological, Measurement, S.23.
- O'Dowd, D.D., Beardslee, D.C., (1960). College Student Images of a Selected Group of Professions and Occupations. Wesleyan University.
- Sanay, A. Ş., Frey Fredrich W., (1962). "Öğrencilerin Meslek Gruplarına Bağlılıkları Değerler". M.E.B. Eğitim Araştırmaları ve Değerlendirme Merkezi, Ankara.
- Sharf, R.S., (1992). Applying Career Development Theory to Counseling. University of Delwore, California.
- Super, D.E., (1969). "Vocational Development Theory Persons. Positions and processes". Counseling Psychologist. S.1.
- Parker, H.J., (1989). "Occupational Representativeness and Prestige Ratings Some Observations". Journal of Employment Counseling, s.26.
- Parker, H.J., (1995). "Prestige Ratings of Contemporary Occupations: Perceptions of high school students and Implications for counselors". The School Counselor, Vol 43.
- Tneman, D.J., (1977). Occupational Prestige in Comparative Perspective, New York Academic Press.
- Thomas, K.R., O'Brien R.A., (1984). "Occupational Status and Prestige: Perceptions of Business Education and Law Students", Vocational Guidance Quarterly, S.33.
- Uysal, Şefik., (1970). Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri. A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Uz, Fatma., (1984). "Hemşire Öğrencilerin Benlik Kavramları ile Meslek Kavramları arasındaki ilişki", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara